

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 422 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinovna	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarining psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda STEAM yondashuvining roli	170
Atenov Jandarbek Dayrabay o'g'li	
Innovatsion ta'lim muhitida talabalarining kasbiy muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari	173
Bo'ltakov Sanjarbek Xazratqul o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari mavjud bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'lim tizimining ahamiyati	176
Mehmonova Nodiraxon Yusufxon qizi	

Duduqlanish nutq kamchiligini korrektsiyalashning maxsus va integratsiyalashgan texnologiyalarini rivojlantirish.....	180
Boxodirova Gulasalxon Ibrohimovna	
Эссе как инструмент формирования и диагностики компетенций в системе высшего образования .	184
Шейхмамбетов Сервер Рефикович	
Matallar va folklor hikoyalari: maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv dars texnologiyalari.....	188
Azimova Nodira Hikmatovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish va ularni sportga yo'naltirishning pedagogik asoslari.....	191
Norboyev Komiljon Jurakulovich, Rustamova Kamola Xayrulla qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida ijtimoiy-gumanitar fanlarning o'qitilishining ahamiyati.....	194
Burkhanova Sabo Tulanovna	
Oliy ta'lim muassasalarida O'zbekistonning eng yangi tarixini o'qitishning metodologik asoslari va muammolari	197
Norbutayeva Guzal Abdig'ofurovna	
Ta'lim tashkilotlarida sifadni boshqarish jarayonlarini tizimli rejalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	200
Abdurashit Karimovich Avliyakov	
Tarbiya darslari samaradorligini oshirishda abdulla avloniy pedagogik hikmatlaridan foydalanishni metodik tashkil etish.....	204
Daliyeva Eliza Zokir qizi	
Badiiy-tarixiy meros asosida bo'lajak pedagoglarning refleksiv tafakkuri va kasbiy identifikatsiyasini rivojlantirish	207
Qodirova Mavluda Maxodir qizi	
Adabiyot darslarida lirik asarlarni vizual yondashuvlar asosida o'qitish usullari.....	210
Sobitova Mahmudaxon Shuxratbek qizi	
ESG tamoyillarini ta'lim tizimiga joriy etish orqali talabalarda ekologik, ijtimoiy va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish	216
Tursunova Shahzoda Baxromovna	
Социально-психологические факторы нарушения психологического здоровья в семье	219
Гулру Тургунова	
O'zini tarbiyalash (self-development) g'oyasining Ibn Sino ta'limotidagi o'rni	229
Usmanova E'zoza Zokirjonovna	
Оценка динамики физиологических показателей волейболистов 12–16 лет в предсоревновательный и соревновательный периоды.....	234
Умматалиева Шерзода Шерали угли	
Individual sport turlarida sportchilarning natijadorlik kompetensiyasini motivatsion omillar asosida shakllantirish.....	239
Baratov Nasriddin Karshibayevich	
O'smirlarda internetdan ortiqcha foydalanishning psixologik oqibatlarini	243
Fayziyeva Nodira Sobirovna	
Transakt analiz: shaxslararo muloqotni tahlil qilishning nazariy va amaliy asoslari	247
Nilufar Sayfidinovna Sangirova	
Inklyuziv ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish (umumiy o'rta ta'lim maktablari misolida)	252
Abdug'aniyev Abdurauf Abdumannonovich	
O'zbek milliy kurashining tarixiy rivojlanish bosqichlari va uning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik ahamiyati.....	257
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Almardanov Xasan Asqarovich	
Belbog'li kurashning shakllanishi va rivojlanish tarixi: jismoniy tarbiya tizimidagi o'rni va metodik imkoniyatlari	261
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqizilov Muxammadbek Sherali o'gli	

Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	265
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Norqobilov Jamshid G'ulomovich</i>	
Dzyudo kurashining tarixiy evolyutsiyasi va uning ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida qo'llanishi	270
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Nurullayev Fazliddin Murodulla o'gli</i>	
Raqamli muhitda shaxs xulq-atvori dinamikasi (bolalik va o'smirlilik misolida)	275
<i>Raimdjanov Mirkarim Tolibjon o'g'li</i>	
O'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari	278
<i>Suvanova Baxtigul Baxridinovna</i>	
Xalqaro tajriba asosida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish mexanizmlari	283
<i>Azimov I. T., Mirzayeva N. I.</i>	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'qitishda didaktik vositalardan foydalanish	288
<i>Ziyaboyeva Sevara Saydullayevna</i>	
Yuqori malakali o'rta masofaga yuguruvchilarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	292
<i>Nazarov Nuriddin Baxranovich</i>	
Maktab direktorining partisipativ boshqaruv faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirokchilarning roli	297
<i>Jabborova Yulduzxon Hasan qizi</i>	
Tibbiyotda nizoli vaziyatlar va ularni bartaraf etish usullari	301
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Ichki kasalliklarni tashxislashda klinik fikrlashning o'rni	304
<i>Tilavova Muqaddas, Hasanova Munisa, Mamatqulova Fayzo, Hakimova Xonbuvi Hakimovna</i>	
Транснациональные компании и проблема суверенитета национального государства	307
<i>Ф. Равшанов, Л. Сохибова</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda o'quv-biluv faoliyati motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	311
<i>Muhammadiyeva Manzura Maratovna, Musulmonova Sabrina Akmal qizi</i>	
Texnologik ta'limda xorijiy tajriba	316
<i>Lochinbek Abdirasulov</i>	
Talabalarda ilmiy-tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	319
<i>Saffarova Mohidil Axmadovna, Mustafayeva Feruza Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslaridagi asosiy resurslari: "ona tili" darsligi, mashq daftari, o'qituvchi kitobi ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida	324
<i>Soatova Hilola Shuhrat qizi</i>	
Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi – zamonaviy jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida	328
<i>R. D. Mustayev, H. F. Abduvositov</i>	
Русскоязычная литература Узбекистана современного периода: проблематика, поэтика и художественный анализ	332
<i>Чернова Татьяна Алексеевна</i>	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	335
<i>Toshpo'latova O'g'iloy Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning maktabgacha yoshdagi bolalarda iste'mol madaniyatini shakllantirish jarayonida targeting yondashuvining pedagogik nazariy asoslari	339
<i>D. G. Umnov</i>	
Ona tili darslarini ikkinchi til tamoyillari asosida tashkil etish masalalari	344
<i>Maxkamova Guluzroxon Abdumutalibovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishlarni pedagogik jihatlardan tashkil etishning nazariy va amaliy aspektlari	347
<i>Mahkamov Mahammadjon Dadajonovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar asosida dars jarayonini takomillashtirish metodikasi	351
<i>Muhammadjonova Durdonaxon Bahromjon qizi</i>	
Tarix darslarini modellashtirishda pedagogik metodlar tasnifi va ularning samaradorligi	354
<i>Ikrom Qodirov</i>	

Hadassah gospital maktabi modelining o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik samaradorligi va uni O'zbekiston gospital maktablariga tatbiq etishning ahamiyati	357
<i>Abdullayev Aziz Habibullayevich, Ochilov Orazbek Qosim o'g'li, Alimova Dono Abbosxanovna</i>	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	361
<i>Amirxo'jayev Shukurjon Qurbonovich, Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li</i>	
Neyropedagogik yondashuv asosida o'quvchilarda pozitiv fikrlashni rivojlantirishning ilmiy-nazariy va amaliy asoslari	364
<i>Babakulova Dilnoza Ramazonovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda nutqiy nuqsonlarning oldini olish va o'quvchilarning talaffuz madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	367
<i>Baxtiyorova Nastarin Baxriddinovna, Daminova Dilbar Melimurodovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishga qiziqishini oshirishda gamifikatsiya elementlaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari.....	370
<i>G'aniyeva Gulxayyo Islom qizi, Raxmatova Shaxlo Mansurovna</i>	
Ingliz tili darslarida kitobxonlik ko'nikmalarining o'ziga xosligi	373
<i>Jo'raboieva Turg'unoy Ikromjon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lingvokognitiv kompetentlikni rivojlantirishning didaktik tizimi.....	377
<i>Kozimova Sadoqat</i>	
Umumta'lim maktablarida tabiiy fanlar (science)ni o'qitish orqali ekologik savodxonlikni shakllantirishning pedagogik asoslari	380
<i>Majitov Turg'unali Anvar o'g'li</i>	
Oilaviy munosabatlarda manipulyativ muloqot indikatsiyasi: psixologik tahlil va eksperimental natijalar.....	383
<i>Nishanova Zulfizar Yashin qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli ta'lim texnologiyalarining o'rni.....	386
<i>Nurulloyev Firuz No'monjonovich</i>	
Talabalarining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning tarixiy-pedagogik asoslari (ma'rifatparvar mutafakkirlar merosi misolida).....	390
<i>Sabirov Kaxramon Bektursun o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi 5-6 yoshli bolalarda muammoli vaziyatlarni mustaqil yechish qobiliyatini shakllantirish metodikasini takomillashtirish.....	393
<i>Tillayeva Vasila O'ktam qizi</i>	
Kritik fikrlash kompetensiyasining pedagogik va didaktik mazmuni	398
<i>Tursunaliyev Shaxzod Sherali o'g'li</i>	
Kurashchi qizlarning texnik harakatlarini kinematik va kinetik modellashtirish	402
<i>Xomudjonova Feruza Komiljon qizi</i>	
Oliy ta'limda ishga doir muloqot asoslari fanini o'qitish orqali talabalarining og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirish	406
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Роль онлайн-платформ и образовательных сервисов в формировании ответственности студентов.....	409
<i>Гуламов Жасур Баходирович</i>	
Изучение изменений полярного переключения негативных и позитивных эмоций средового воздействия в процессе развития/реабилитации механизмов эмпатии	413
<i>Ягудин Дмитрий Рустамович</i>	

OLIV TA'LIMDA ISHGA DOIR MULOQOT ASOSLARI FANINI O'QITISH ORQALI TALABALARNING OG'ZAKI FIKRLASH VA NUTQ FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“O'zbek tili va adabiyoti” kafedrası mudiri,

filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

ORCID: 0000-0002-3898-2113

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida “Ishga doir muloqot asoslari” fanini o'qitish jarayonida talabalarning og'zaki fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirishning nazariy hamda metodik asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, interfaol metodlar, amaliy mashg'ulotlar va kommunikativ kompetensiyani shakllantirishning samarali yondashuvlari ilmiy jihatdan asoslanadi. Tadqiqot natijalari talabalarning nutqiy faolligini oshirishda interfaol metodlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: og'zaki nutq, kommunikativ kompetensiya, interfaol metod, nutq faoliyati, oliy ta'lim, ishga doir muloqot.

Abstract: This article analyzes the theoretical and methodological foundations for developing students' oral thinking and speech activity in the process of teaching the course “Fundamentals of Business Communication” at higher education institutions. The study also provides a scientific basis for effective approaches to forming communicative competence through interactive methods and practical exercises. The research results confirm the effectiveness of interactive methods in enhancing students' speech activity.

Key words: oral speech, communicative competence, interactive method, speech activity, higher education, business communication.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и методические основы развития устного мышления и речевой деятельности студентов в процессе преподавания дисциплины “Основы делового общения” в высших учебных заведениях. Также научно обоснованы эффективные подходы к формированию коммуникативной компетенции с использованием интерактивных методов и практических занятий. Результаты исследования подтверждают эффективность интерактивных методов в повышении речевой активности студентов.

Ключевые слова: устная речь, коммуникативная компетенция, интерактивный метод, речевая деятельность, высшее образование, деловое общение.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va axborotlashuv jarayonlari jadallashib borayotgan davrda jamiyatning barcha sohalari kommunikativ faoliyatning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, professional faoliyat samaradorligi ko'p jihatdan shaxsning og'zaki nutq madaniyati, fikrni aniq va mantiqiy ifodalash qobiliyati hamda muloqot jarayonida moslashuvchanlik darajasiga bog'liq. Shu bois ham oliy ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb vazifalardan biri kommunikativ jihatdan yetuk, mustaqil fikrlovchi va zamonaviy mehnat bozori talablariga mos mutaxassislarni tayyorlashdan iborat.

Zamonaviy pedagogik konsepsiyalarda talabaning shaxsiy rivojlanishi, uning intellektual va kommunikativ salohiyatini oshirish ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida an'anaviy bilim berish yondashuvidan kompetensiyaviy yondashuvga o'tishni taqozo etadi. Kompetensiyaviy yondashuv doirasida talabaning nafaqat nazariy bilimlari, balki amaliy ko'nikma va malakalari, xususan, og'zaki nutq orqali o'z fikrini erkin ifodalash qobiliyati ham rivojlantirilishi lozim. “Ishga doir muloqot asoslari” fani aynan shu maqsadga xizmat qiluvchi muhim o'quv fanlaridan biri hisoblanadi. Mazkur fan talabalarda kasbiy muloqot olib borish, rasmiy va norasmiy vaziyatlarda nutq strategiyalarini to'g'ri tanlash, suhbatdoshga ta'sir o'tkaza olish kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi.

Shu bilan birga, ushbu fan doirasida og'zaki fikrlash jarayonini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi, chunki nutq va tafakkur o'zaro uzviy bog'liq psixolingvistik jarayonlar sifatida namoyon bo'ladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, og'zaki nutq faoliyati yetarli darajada rivojlanmagan talabalar o'z bilimlarini to'liq namoyon eta olmaydi, muloqot jarayonida passivlik kuzatiladi hamda kasbiy faoliyatda qiyinchiliklarga duch keladi. Bu holat esa oliy ta'lim tizimida nutqiy kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlarni takomillash-tirish zaruratini yuzaga keltiradi. Shuningdek, bugungi kunda ta'lim jarayonida interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan keng foydalanish talabalarning nutqiy faolligini oshirishda samarali omil sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, debat, munozara, taqdimot va keys-stadi kabi usullar orqali talabalarda mustaqil fikrlash, argumentatsiya qilish va o'z pozitsiyasini himoya qilish ko'nikmalari shakllanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talabalarning og'zaki fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirish muammosi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan turli ilmiy yondashuvlar asosida o'rganilgan. Ushbu masala, avvalo, nutq va tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tadqiq etgan psixologik va psixolingvistik nazariyalarga tayanadi. Xususan, Lev Vygotsky o'zining ijtimoiy-madaniy nazariyasida nutq va tafakkurning o'zaro chambarchas bog'liqligini asoslab bergan. Unga ko'ra, nutq inson tafakkurining shakllanishida asosiy vosita bo'lib, ijtimoiy muloqot jarayonida rivojlanadi. Vygotskiy fikricha, og'zaki nutq orqali talabaning kognitiv rivojlanishi ta'minlanadi, bu esa ta'lim jarayonida muloqotga asoslangan metodlarni qo'llash zaruratini yuzaga keltiradi. Til va nutq faoliyati nazariyasini rivoj-lantirishda Noam Chomskyning ishlari ham muhim ahamiyatga ega. U tilni insonning tug'ma qobiliyati sifatida izohlaydi va lingvistik kompetensiya tushunchasini ilmiy muomalaga kiritadi. Biroq keyingi tadqiqotchilar bu yondashuvni kengaytirib, faqat grammatik bilim emas, balki real muloqotda tilni qo'llash qobiliyatini ham muhim deb hisoblay boshladilar.

Aynan shu nuqtai nazardan Dell Hymes tomonidan ilgari surilgan kommunikativ kompetensiya nazariyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Hymes til o'rganishda grammatik bilimning o'zi yetarli emasligini, balki nutqni ijtimoiy kontekstga mos holda qo'llay olish muhimligini ta'kidlaydi. Bu g'oya bugungi kunda "Ishga doir muloqot asoslari" fanining metodologik asosini tashkil etadi. Keyinchalik Michael Canale va Merrill Swain kommunikativ kompetensiyani yanada rivojlantirib, uning tarkibiy qismlarini grammatik, sotsiolingvistik, strategik va diskursiv kompetensiyalar tarzida aniqlab berdilar. Ushbu model talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Mazkur tadqiqotda oliy ta'lim muassasalarida "Ishga doir muloqot asoslari" fanini o'qitish jarayonida talabalarning og'zaki fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirish masalasi kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot metodologiyasi pedagogika, psixologiya va lingvistika fanlarining inte-gratsiyasiga tayangan holda shakllantirildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini nutq va tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yoritib bergan Lev Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy nazariyasi, kommunikativ kompetensiya konsepsiyasini ishlab chiqqan Dell Hymes hamda uni tizimlashtirgan Michael Canale va Merrill Swainning ilmiy qarashlari tashkil etadi. Shuningdek, nutq faoliyatining psixologik mexanizmlarini asoslab bergan Alexei Leontievning faoliyat nazari-yasidan ham foydalanildi.

Mazkur tadqiqot doirasida oliy ta'lim muassasalarida "Ishga doir muloqot asoslari" fanini o'qitish jarayonida talabalarning og'zaki fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirish darajasi tahlil qilindi. Tadqiqot jarayoni tajriba-sinov ishlari asosida tashkil etilib, unda an'anaviy va interfaol metodlar qo'llanilgan guruhlar o'rtasida solishtirma tahlil amalga oshirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dastlabki bosqichda o'tkazilgan diagnostik kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, talabalarning aksariyatida og'zaki nutq bilan bog'liq quyidagi muammolar mavjud: fikrni mantiqiy izchillikda bayon eta olmaslik; nutq jarayonida ortiqcha pauzalar va ikkilanishlar; lug'at boyligining cheklanganligi; omma oldida nutq so'zlashda psixologik to'siqlar. Mazkur holat talabalarning kommunikativ kompetensiyasi yetarli darajada shakllanmaganligini ko'rsa-tadi. Tajriba-sinov jarayonida interfaol metodlar (debat, rol o'ynash, keys-stadi, taqdimotlar) asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar muntazam ravishda qo'llanildi.

Ushbu metodlar talabalarning nutqiy faolligini oshirish, mustaqil fikrlashini rag'batlantirish va muloqot jara-yonida faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratildi. Oraliq tahlillar natijasida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- talabalar o'z fikrini erkinroq va ishonch bilan ifoda eta boshladi;
- nutqning mantiqiyliги va izchilligi oshdi;

- kommunikativ vaziyatga mos nutq uslubini tanlash ko'nikmalari shakllandi;
- jamoaviy muhokamalarda faol ishtirok etish darajasi ortdi.

Tajriba yakunida o'tkazilgan yakuniy baholash natijalari esa interfaol metodlarning samaradorligini yaqqol namoyon etdi. Xususan, tajriba guruhida yuqori darajadagi nutqiy kompetensiyaga ega talabalar ulushi sezilarli darajada oshdi; o'rtacha darajadagi talabalar yuqori bosqichga ko'tarildi; past darajadagi ko'rsatkichlar keskin kamaydi.

Taqqoslash natijalari shuni ko'rsatdiki, an'anaviy metodlar asosida o'qitilgan guruhda ham ijobiy o'zgarishlar mavjud bo'lsa-da, ular interfaol metodlar qo'llanilgan guruh natijalariga nisbatan ancha past ko'rsatkichni tashkil etdi. Tahlillar shuni tasdiqladiki, og'zaki fikrlash va nutq faoliyatini rivojlantirishda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

- ta'lim jarayonining interfaol tashkil etilishi;
- amaliy mashg'ulotlar ulushining yuqoriligi;
- talabaning faol ishtirokini ta'minlovchi metodlarning qo'llanilishi;
- muntazam fikr-mulohaza (feedback) tizimi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari Dell Hymes tomonidan ilgari surilgan kommunikativ kompetensiya nazariyasini amaliy jihatdan tasdiqlaydi, ya'ni tilni bilishdan ko'ra, uni muloqot jarayonida samarali qo'llay olish muhimroq ekanligi yana bir bor isbotlandi.

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida "Ishga doir muloqot asoslari" fanini samarali o'qitish talabalarning og'zaki fikrlashi va nutq faoliyatini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, an'anaviy o'qitish usullari talabalarning nutqiy faolligini yetarli darajada ta'minlay olmaydi, natijada ularning kommunikativ kompetensiyasi sust shakllanadi. Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni esa talabalarning nutqiy faolligini sezilarli darajada oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda muloqot jarayonida faol ishtirok etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Xususan, debat, rol o'ynash, keys-stadi va taqdimotlar kabi metodlar talabalarning og'zaki nutqini boyitish, fikrni mantiqiy va izchil bayon etish qobiliyatini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

Lev Vygotskyning nutq va tafakkur o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik haqidagi nazariyasini hamda Dell Hymes tomonidan asoslab berilgan kommunikativ kompetensiya konsepsiyasini amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Ya'ni nutq faoliyati rivoji talabaning umumiy intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, tadqiqot davomida talabalarda uchraydigan asosiy muammolar – nutqiy ishonchsizlik, lug'at boyligining yetishmasligi va amaliy mashg'ulotlar kamligi – aniqlanib, ularni bartaraf etishning samarali yo'llari asoslab berildi. Umuman olganda, "Ishga doir muloqot asoslari" fanini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida o'qitish talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muhim didaktik vosita ekanligi isbotlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Виготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Виготский. – М.: Педагогика, 1982. – 303 с.
2. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. – Cambridge, MA: MIT Press, 1965. – 230 p.
3. Hymes D. On communicative competence // Pride J.B., Holmes J. (Eds.). Sociolinguistics. – London: Penguin, 1972. – P. 269-293.
4. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing // Applied Linguistics, 1980. – Vol. 1, № 1. – P. 1-47.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность / А.Н. Леонтьев. – М.: Педагогика, 1978. – 352 с.
6. Nunan D. Practical English Language Teaching. – New York: McGraw-Hill, 2003. – 384 p.
7. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 378 p.
8. Thornbury S. How to Teach Speaking. – London: Longman, 2005. – 288 p.
9. Brown H.D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. 3rd ed. – New York: Pearson, 2007. – 512 p.
10. Ur P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 454 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.